

საერთაშორისო
გამჭვირვალობა
საქართველო

საარჩევნო კამპანიის ფინანსები და
ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენება
**2018 წლის საქართველოს
საპრეზიდენტო არჩევნებისთვის**
მონა შუადაღრი ანბანიში

თბილისი 2018

კვლევის ავტორები

გიგი ჩიხლაძე

თამთა კახიძე

კვლევის თანაავტორი და ხელმძღვანელი

ლევან ნატროშვილი

ამ ანგარიშის გამოცემა შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის მხარდაჭერით „ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს“, USAID-ის მეშვეობით. ანგარიშში გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველოს“ და შესაძლოა, არ ასახავდეს USAID-ის ანდა ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის შეხედულებებს.

USAID | **საქართველო**
ამერიკელი ხალხისგან

I. ძირითადი მიგნებები	4
II. შესავალი	7
III. ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება	8
1. რას გულისხმობს ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენება საარჩევნო მიზნით	8
2. აღსრულებითი ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება	9
2.1. ძალადობა	9
2.2. ზეწოლა	10
2.3. ყალბი პირადობის მონმობების შესაძლო დამზადება	12
3. სამართლებრივი ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება	12
4. ინსტიტუციური ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება	14
5. ფინანსური ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება	15
5.1. დევნილი ოჯახისთვის საცხოვრებელი ფართის დაკანონება	16
5.2. სხვა შემთხვევები	16
IV. საარჩევნო კამპანიის ფინანსები	19
1. შემოწირულებები	19
1.1. ჯამური მაჩვენებლები	19
1.2. ერთდროულად რამდენიმე პარტიის შემომწირველები	21
1.3. საზოგადოებრივი მოძრაობების შემოწირულება სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ	21
1.4. სალომე ზურაბიშვილის რეკლამა „ქართული ოცნების“ „ფეისბუქ“ გვერდზე	22
1.5. „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“ სალომე ზურაბიშვილის მხარდასაჭერად	22
2. ამომრჩევლის მოსყიდვა	22
2.1. ვალების ჩამოწერის ინიციატივა	22
2.2. სხვა შემთხვევები	23
3. ფინანსების გამჭვირვალობა და მასზე ზედამხედველობა	23
V. რეკომენდაციები	25

I. ძირითადი მიზნები

საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის (28 ოქტომბერი) შემდეგ ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენების და საარჩევნო კამპანიის დაფინანსების საკითხების მონიტორინგის შედეგად შემდეგი ძირითადი მიზნები გამოიკვეთა:

საარჩევნო ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენება

პირველი ტურის წინასაარჩევნო პერიოდთან შედარებით, მეორე ტურისთვის საარჩევნო ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენების მასშტაბები მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რამაც არსებითი გავლენა შეიძლება იქონიოს არჩევნების შედეგებზე.

აღსრულებითი ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

- საანგარიშო პერიოდში დაფიქსირდა როგორც ძალადობრივი ინციდენტები, ისე შესაძლო პოლიტიკური ნიშნით გათავისუფლებები და გათავისუფლების მუქარა;
- პირველი ტურის შემდეგ საარჩევნო მოტივით ძალადობის ფაქტები გახშირდა. მნიშვნელოვანი იყო ამ შემთხვევებზე შინაგან საქმეთა სამინისტროს რეაგირება. სამინისტროს მიერ გადადგმული ნაბიჯების შესახებ ინფორმაციის გასაზიარებლად ამ უწყებამ გამართა რამდენიმე შეხვედრა, როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო სადამკვირვებლო ორგანიზაციებთან. გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციაში შეიქმნა სპეციალური ფორმატი, რომელიც დაახლოებით მსგავს მიზანს ისახავდა. ასეთი პრაქტიკის დანერგვა მისასაღებელია განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ იუსტიციის მინისტრის თეა წულუკიანის ქმედებების გამო საკუთარი ფუნქცია თითქმის დაკარგა სამართლიანი და თავისუფალი არჩევნებისთვის უწყებათაშორისმა კომისიამ;
- შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, 28 ოქტომბრიდან ამ უწყებამ დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის 22 საქმეზე, რომლებიც შესაძლოა არჩევნებთან ყოფილიყო დაკავშირებული. ამ საქმეებს შორის იყო ძალადობის შესაძლო ჩადენის 14 ფაქტი. ორ საქმეზე სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემულ იქნა სულ 6 პირი. სამინისტროს ინფორმაციით, სავარაუდო გეგოლა / მუქარის ფაქტების აბსოლუტური უმრავლესობა არ დადასტურდა;
- ძალადობის კუთხით განსაკუთრებით პრობლემური იყო 30 ოქტომბერს ახალქალაქში „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ ოფისზე თავდასხმის ფაქტი. შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, ამ საქმეზე 3 ნოემბერს პოლიტიკური პარტია „ქართული ოცნების“ მხარდამჭერებს მარტუნ მკოიანს, ედუარდ მკოიანს, კარაპეტ მკოიანს, არარატ ამბარიანსა და ანდრანიკ ვარსლიანს წარედგინათ ბრალდება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 126-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შესაძლო ჩადენისათვის, რაც ძალადობას გულისხმობს. მთლიანობაში სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიეცა 5 პირი. ამ ინფორმაციიდან ჩანს, რომ იგნორირებულია ინციდენტში პოლიტიკური მოტივის არსებობა, რაც, ჩვენი აზრით, არასწორია.
- პირველი ტურის შემდეგ პოლიტიკური ნიშნით სავარაუდო გეგოლის ფაქტები, ასევე, გახშირდა. გეგოლაში ძირითადად იმ ადამიანებს ადანაშაულებდნენ, რომლებსაც რაიმე კავშირი ჰქონდა საბიუჯეტო ორგანიზაციებთან.

სამართლებრივი ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

- ამ კუთხით პირველი ტურის შემდეგ ერთი პრობლემური შემთხვევა გამოიკვეთა. ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ არ გაითვალისწინა სადამკვირვებლო ორგანიზაციებისა და პოლიტიკური პარტიების არაერთი მოწოდება და არჩევნების მეორე ტური სამუშაო დღეს, 28 ნოემბერს დანიშნა. მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებლობით არჩევნების სამუშაო დღეს ჩატარება დაშვებულია, რომელიც ასეთ შემთხვევაში უქმე დღედ ცხადდება, აღნიშნული გადაწყვეტილება მიუღებელი და არამიზანშენილია.

ინსტიტუციური ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

- საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის წინ ჩვენ ვსაუბრობდით, რომ საბიუჯეტო ორგანიზაციების თანამშრომლებს აიძულებდნენ სალომე ზურაბიშვილის მხარდამჭერი სიების შედგენას და საარჩევნო აგიტაციაში ჩართვას. მსგავსი ტენდენცია პირველი ტურის შემდეგაც გამოვლინდა.

ფინანსური ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

- საანგარიშო პერიოდში არ დაფიქსირებულა ცენტრალური ან ადგილობრივი ბიუჯეტის ცვლილება, რომლითაც დაირღვეოდა „საარჩევნო კოდექსის“ რეგულაცია;
- რაც შეეხება საარჩევნოდ მოტივირებულ ხარჯებს, საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის შემდგომი პერიოდი ამ კუთხით გამორჩეული იყო. პირველი ტურის შემდეგ თითქმის ყოველდღე ვისმენდით „ქართული ოცნების“ ლიდერების დაპირებებს ახალი მრავალმილიონიანი სოციალური ხასიათის პროექტების შესახებ. ეს ტენდენცია, თავისი არსით, ინტენსივობითა და სამიზნე აუდიტორიით ცხადად ატარებს საარჩევნო მოტივირებული საბიუჯეტო ხარჯვის ხასიათს, რაც სწორედ საარჩევნოდ ფინანსური ადმინისტრაციული რესურსის გამოყენებას წარმოადგენს;
- საარჩევნოდ მოტივირებული სახელმწიფო ხარჯებისა და პროგრამებიდან აღსანიშნავია მთელი ქვეყნის მასშტაბით ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილი 900-მდე ოჯახისთვის ბინების დაკანონება, სხვადასხვა ჯგუფისთვის სოციალური დახმარებების ან ხელფასების ზრდა, ერთჯერადი სოციალური დახმარებების გაცემა და სხვა.

საარჩევნოდ კამპანიის ფინანსები

- 1 აგვისტოდან 19 ნოემბრის ჩათვლით საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემონირულებები შემდეგნაირადაა გადანაწილებული: ორმა ძირითადმა სუბიექტმა ჯამში 11 343 062 ლარის ოდენობის შემონირულება მიიღო, მათგან 8 998 948 ლარი (79.3%) მიიღო სალომე ზურაბიშვილმა, ხოლო 1 243 366 ლარი (11.6%) - გრიგოლ ვაშაძემ;
- რაც შეეხება პირველი ტურის შემდგომ პერიოდს, სუბიექტების მიერ მიღებული შემონირულებები შემდეგნაირად ნაწილდება, 28 ოქტომბრიდან 19 ნოემბრის ჩათვლით ორმა ძირითადმა სუბიექტმა ჯამში 4 128 323 ლარის ოდენობის შემონირულება მიიღო. აქედან 3 592 724 ლარი (87%) მიიღო სალომე ზურაბიშვილმა, ხოლო 535 599 ლარი (13%) გრიგოლ ვაშაძემ;
- სალომე ზურაბიშვილის 621 შემომწირველიდან 157 პირი იყო ისეთი, რომლებმაც წინა წლებში სხვა პარტიასაც შესწირეს თანხა. მათგან 137 ფიზიკური პირი „ქართული ოცნების“ ყოფილი შემომწირველია, რომლებმაც ზურაბიშვილს ჯამში 1 750 900 ლარი შესწირეს, რაც მთლიანი შემონირულებების 22%-ია. გასულ წლებში იგივე პირებს „ქართული ოცნებისთვის“ ჯამში დაახლოებით 5 801 088 ლარი აქვთ შეწირული. ასევე, ზურაბიშვილის

15 შემომწირველს 2012 წელს „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობისთვის“ აქვს თანხები გაღებული ჯამში 795 000 ლარის ოდენობით;

- საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის შემდეგ გამოჩნდა რამდენიმე არაფორმალური საზოგადოებრივი მოძრაობა, რომლებმაც სხვადასხვა საჯარო პოლიტიკური ღონისძიება გამართეს. მათ შორისაა „მე ვიცავ თავისუფლებას“, „არა მიშას, არა ნაცებს“, „არა ნაციზმს“ და სხვა. ამ ორგანიზაციების ღონისძიებები მნიშვნელოვანია საარჩევნო კანონმდებლობის თვალსაზრისითაც, ვინაიდან ამ ჯგუფების ქმედებები აშკარად შეიცავს ერთი საპრეზიდენტო კანდიდატის სასარგებლო და მეორის საწინააღმდეგო აგიტაციას და ამისთვის სავარაუდოდ იხარჯება გარკვეული თანხები;
- გარდა იმისა რომ „ქართული ოცნება“ სალომე ზურაბიშვილის სიტყვიერ მხარდაჭერას გამოხატავდა, ნოემბერში ამ პარტიის ოფიციალურ „ფეისბუქ“ გვერდზე გამოჩნდა სალომე ზურაბიშვილის სააგიტაციო დასპონსორებული რეკლამები, რაც „ქართული ოცნების“ მხრიდან სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ გაღებულ შემომწირულებად უნდა ჩაითვალოს, იმ შემთხვევაშიც კი თუ თანხა სალომე ზურაბიშვილის საარჩევნო ფონდიდანაა გადახდილი. ქართული კანონმდებლობა საარჩევნო სუბიექტს უკრძალავს პოლიტიკური პარტიისგან შემომწირულების მიღებას;
- საზოგადოებრივი მოძრაობებისა და „ქართული ოცნების“ გარდა სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ და გრიგოლ ვაშაძის საწინააღმდეგოდ ფინანსურ რესურსს კიდევ ერთი პარტია - „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსიც“ ხარჯავდა. ნოემბრის დასაწყისში ამ პარტიამ დაიწყო სააგიტაციო მასალის ბეჭდვა და გავრცელება, რომლის მთავარი მიზანი გრიგოლ ვაშაძის კანდიდატურის დისკრედიტირება და სალომე ზურაბიშვილის მხარდაჭერა იყო. გარდა ამისა, „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსმა“ ბათუმსა და თბილისში გამართა ფართომასშტაბიანი სააგიტაციო დემონსტრაციები, რომლებიც იგივე მიზანს ისახავდნენ. შეხვედრებზე გამოყენებული იყო სცენა, მიკროფონები, სააგიტაციო პლაკატები და სხვა საშუალებები. პარტიამ, ასევე, უზრუნველყო მონაწილეთა ტრანსპორტირება. ყოველივე ზემოთ აღნიშნული მიანიშნებს იმას, რომ „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსმა“ სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ დახარჯა ფინანსური და მატერიალური რესურსი, რაც უკანონო შემომწირულებად უნდა ჩაითვალოს იგივე მიზეზით, რაც ზემოთ იქნა წარმოდგენილი.

ამომრჩევლის მოსყიდვა

- საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის შემდეგ განსაკუთრებით თვალში საცემი გახდა ისეთი შემთხვევების ზრდა, სადაც შესაძლოა იკვეთებოდეს ამომრჩევლის მოსყიდვა. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ გრძელვადიანი დამკვირვებლების მეშვეობით ასეთი შემთხვევების შესახებ ინფორმაციას სხვადასხვა რეგიონიდან პერიოდულად იღებდა. განსაკუთრებით საგანგაშო იყო მთავრობის და ფონდი „ქართუს“ ერთობლივი ინიციატივა, რომელიც 600 000 მოქალაქისთვის ვალების დაფარვას გულისხმობს. ეს ინიციატივა გამორჩეულია სხვა შემთხვევებისგან იმით, რომ დაფინანსების წყარო კერძო ფონდია, რაც ამომრჩევლის მოსყიდვის ნიშნებზე მიუთითებს;
- პირველი ტურის მსგავსად, არაეფექტურია სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეაგირება საარჩევნო სუბიექტების მიერ საექვო გარემოებებში მიღებული შემომწირულების შესწავლის კუთხით. გადამოწმების პროცესი დიდხანს იწელება და საბოლოოდ შედეგიც არ არის ხოლმე დამაკმაყოფილებელი. 20 ნოემბერს აუდიტის სამსახურმა გამართა შეხვედრა სადამკვირვებლო ორგანიზაციებთან, რომელზეც აღინიშნა, რომ ყველა შესაძლო დარღვევის ფაქტის შესწავლა მიმდინარეობს, მაგრამ ჯერ-ჯერობით არც ერთი საქმის შესწავლა არ არის დასრულებული.

II. შესავალი

საარჩევნო პროცესებზე ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი გავლენა, როგორც წესი, ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენებას აქვს. ეს გავლენა იმდენად დიდი შეიძლება იყოს, რომ, ფაქტობრივად, არჩევნების შედეგებიც კი განსაზღვროს, შესაბამისად, ამ რესურსების გამოყენების შეზღუდვას ძალიან დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს.

გარდა ამისა, პოლიტიკურ პარტიებს შორის კონკურენტული გარემოს არსებობა დემოკრატიული სახელმწიფოს ერთ-ერთი საფუძველია. მნიშვნელოვანია, რომ საზოგადოებას ჰქონდეს არჩევანი სხვადასხვა პოლიტიკურ ჯგუფს შორის, რათა არ მოხდეს ერთპიროვნული სახელმწიფო მმართველობის ჩამოყალიბება. პოლიტიკური პარტიების სიძლიერე და პოპულარობა კი დიდ წილად მათ ფინანსურ შესაძლებლობებზე არის დამოკიდებული. გარდამავალ ეტაპზე მყოფ ქვეყნებში ხშირად ოპოზიციურ პოლიტიკურ პარტიებს დაფინანსების მოპოვება უჭირთ ხოლმე და ხელისუფლებაში მყოფ პოლიტიკურ გუნდს ამ მხრივ დიდი უპირატესობა აქვს. ეს კი ასუსტებს კონკურენციას პოლიტიკურ პარტიებს შორის, რასაც, თავის მხრივ, მიყვარათ ქვეყანაში დემოკრატიული პროცესების შეფერხებისკენ.

„საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“ ამ საკითხებს უკვე მრავალი წელია იკვლევს. ამჯერად გთავაზობთ მეორე შუალედურ ანგარიშს, რომელშიც ერთობლივად არის შეფასებული საარჩევნო ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენება და საარჩევნო კამპანიის დაფინანსება 2018 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებისთვის. ადმინისტრაციული რესურსების საკითხების საანგარიშო პერიოდი მოიცავს არჩევნების პირველი ტურის შემდგომ პერიოდს, ანუ 2018 წლის 28 ოქტომბრიდან 20 ნოემბრამდე დროის შუალედს.

ორგანიზაცია აღნუსხავდა ყველა შემთხვევას, რომლის დროსაც შეიძლება ადგილი ჰქონოდა საარჩევნო მიზნით ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენებას ან მისი მსგავსი ეფექტის მქონე ქმედებას. ეს ფაქტები შესწავლილი და გადამოწმებული იქნა ორგანიზაციის იურისტების, სამი რეგიონული ოფისისა და შვიდი გრძელვადიანი რეგიონული დამკვირვებლის მიერ. იურისტების მიერ გადამოწმებულ იქნა რელევანტური შემთხვევების ქართულ საარჩევნო კანონმდებლობასა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობა.

რაც შეეხება კამპანიის დაფინანსებას, ანგარიშის მომზადებისას მეორე ტურის შემდეგ არც ერთი სუბიექტის ფინანსური დეკლარაცია გამოქვეყნებული არ იყო, რის გამოც მეორე ტურში გასული სუბიექტების მხოლოდ შემოწირულებების სახით მიღებულ იმ შემოსავლებს მიმოვიხილავთ, რომლებიც მათ მთელი კამპანიის პერიოდში, ანუ 1 აგვისტოდან 19 ნოემბრამდე მიიღეს. გარდა ამისა, ანგარიშში განხილულია ამომრჩევლის სავარაუდო მოსყიდვის ფაქტები და სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეაგირება სავარაუდო დარღვევებზე.

III. ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

1. რას გულისხმობს ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენება საარჩევნო მიზნით

ადმინისტრაციული რესურსის და მისი საარჩევნო მიზნით გამოყენების ზუსტი და საყოველთაოდ მიღებული დეფინიცია არც ქართულ და არც საერთაშორისო კანონმდებლობაში არ არსებობს, თუმცა ამ საკითხს არაერთი საერთაშორისო დოკუმენტი ეხება და ცდილობს მასთან დაკავშირებით გარკვეული სახის ერთგვაროვანი მიდგომა ჩამოაყალიბოს. ამ დოკუმენტებისა და მეცნიერთა მოსაზრებების ანალიზზე დაყრდნობით ჩვენ ვიყენებთ ადმინისტრაციული რესურსების შემდეგ კატეგორიებს¹:

ადმინისტრაციული რესურსის ტიპი	არსი
აღსრულებითი	<i>პოლიტიკური ოპონენტების, მათი მხარდამჭერებისა და ამომრჩევლების წინააღმდეგ სახელმწიფოს აღსრულებითი, მათ შორის ძალადობრივი, მექანიზმების შერჩევითად გამოყენება. მაგალითად, პოლიტიკური ნიშნით ადამიანების დაკავება, დაშინება, ცემა, მუქარა, სამსახურიდან გათავისუფლება და სხვა სახის ზეწოლა.</i>
სამართლებრივი (საკანონმდებლო და მარეგულირებელი)	<i>საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ორგანოების რომელიმე პარტიის ან კანდიდატის საარჩევნო ინტერესების სასარგებლოდ/საწინააღმდეგოდ გამოყენება. მაგალითად, კანონის მიღება, რომელიც უპირატეს მდგომარეობაში აყენებს რომელიმე პარტიას.</i>
ინსტიტუციური	<i>სახელმწიფო ინსტიტუტების ადამიანური და არაფულადი რესურსის, მათ შორის, სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული ან/და მის მფლობელობაში მყოფი მედია და საკომუნიკაციო საშუალებების გამოყენება რომელიმე პარტიის ან კანდიდატის საარჩევნო აქტივობების ხელშეწყობის ან ხელშეშლისთვის</i>
ფინანსური	<i>ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების ფულადი რესურსების მიმართვა რომელიმე პარტიის ან კანდიდატის საარჩევნო აქტივობების ხელშეწყობისთვის.</i>

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს კანონმდებლობა ძალიან ვიწროდ განმარტავს ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენებას და ხშირ შემთხვევაში ბევრი საკითხი რეგულირების გარეშე რჩება. კერძოდ, ადმინისტრაციულმა ორგანომ შეიძლება განახორციელოს რიგი ქმედებები, რითაც იგი კანონს არ დაარღვევს, თუმცა მის მიერ საზოგადოებისთვის გაწეული კონკრეტული სიკეთეები შეიძლება ისეთი სახით იქნეს მიწოდებული, რომ მას დიდი გავლენა ჰქონდეს ამომრჩევლის ნებაზე. ასეთ შემთხვევებში,

¹ How to Monitor and Report on the Abuse of State Resources – an Introduction, Dr. Magnus Ohman, April 14, 2014

როგორც წესი, რთულად გასაგებებია ზღვარი სახელმწიფოსა და პარტიას შორის, რასაც ეუთოს 1990 წლის კოპენჰაგენის კონფერენციის დოკუმენტი² ითხოვს.

აქედან გამომდინარე, როდესაც ჩვენ ვსაუბრობთ ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენებაზე, მხედველობაში გვაქვს არამხოლოდ უშუალოდ ქართული კანონმდებლობის დარღვევა, არამედ კოპენჰაგენის დოკუმენტის სულისკვეთებისა და საყოველთაოდ აღიარებული საარჩევნო პრინციპების წინააღმდეგ მიმართული ქმედებებიც.

2. აღსრულებითი ადმინისტრაციული რესურსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

აღსრულებითი ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენების თვალსაზრისით საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის შემდეგ სიტუაცია მნიშვნელოვნად გაუარესდა. დაფიქსირდა როგორც ძალადობრივი ინციდენტები, ისე შესაძლო პოლიტიკური ნიშნით გათავისუფლებები და გათავისუფლების მუქარა. გარდა ამისა, ანონიმური წყაროსგან მივიღეთ ინფორმაცია პირადობის დამადასტურებელი მონომოებისა და არჩევნების შესაძლო გაყალბების შესახებ.

2.1. ძალადობა

პირველი ტურის წინ გამოქვეყნებულ შუალედურ ანგარიშში „ადმინისტრაციული რესურსების გამოყენება 2018 წლის საქართველოს საპრეზიდენტო არჩევნებისთვის“³ აღვნიშნავდით, რომ მთელი წინასაარჩევნო კამპანიის განმავლობაში, რამდენიმე გამონაკლისის გარდა, სერიოზული ძალადობრივი ინციდენტი არ ყოფილა, რაც ნამდვილად მისასალმებელი და დადებითი იყო. სამწუხაროდ ტენდენცია არ შენარჩუნდა და პირველი ტურის შემდეგ საარჩევნო მოტივით ძალადობის ფაქტები გახშირდა. მნიშვნელოვანი იყო ამ შემთხვევებზე შინაგან საქმეთა სამინისტროს რეაგირება. სამინისტროს მიერ გადადგმული ნაბიჯების შესახებ ინფორმაციის გასაზიარებლად ამ უწყებამ გამართა რამდენიმე შეხვედრა, როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო სადამკვირვებლო ორგანიზაციებთან. გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციაში შეიქმნა სპეციალური ფორმატი, რომელიც დაახლოებით მსგავს მიზანს ისახავდა. ასეთი პრაქტიკის დანერგვა მისასალმებელია განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ იუსტიციის მინისტრის თვა წულუკიანის ქმედებების გამო საკუთარი ფუნქცია თითქმის დაკარგა სამართლიანი და თავისუფალი არჩევნებისთვის უწყებათაშორისმა კომისიამ.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, 28 ოქტომბრიდან ამ უწყებამ დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის 22 საქმეზე, რომლებიც შესაძლოა არჩევნებთან ყოფილიყო დაკავშირებული. ამ საქმეებს შორის იყო ძალადობის შესაძლო ჩადენის 14 ფაქტი. ორ საქმეზე სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემულ იქნა სულ 6 პირი. სამინისტროს ინფორმაციით, სავარაუდო ზენოლა / მუქარის ფაქტების აბსოლუტური უმრავლესობა არ დადასტურდა. საანგარიშო პერიოდში ყველაზე მძიმე ძალადობრივი ინციდენტები აღწერილია ქვემოთ.

30 ოქტომბერს „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ **ახალქალაქის** ოფისში თავს დაესხნენ ამავე პარტიის ოთხ წარმომადგენელს მათ შორის რაიონული ორგანიზაციის ხელმძღვანელ აშოტ რაისიანს და ჯანმრთელობის სხვადასხვა დონის დაზიანება მიაყენეს.⁴ თავდასხმის შემდეგ რაისიანმა განაცხადა,⁵ რომ მათ ოფისში 45-მდე ადამიანი დაესხა თავს, მათ შორის

2 ეუთოს 1990 წლის კოპენჰაგენის კონფერენციის დოკუმენტი: <http://www.osce.org/odihr/elections/14304>

3 <https://bit.ly/2z3jTtX>

4 ახალქალაქში ერთ-ერთი დაშავებული კატასტროფით თბილისში გადაჰყავთ, „სამხრეთის კარიბჭე“, 30.10.2018, <http://sknews.ge/index.php?newsid=19960>

5 აშოტ რაისიანი: ‘45-მდე აქტივისტი დაგვესხა თავს, პარტიას აგინებდნენ’, „სამხრეთის კარიბჭე“, 30.10.2018, <http://sknews.ge/index.php?newsid=19956>

ახალქალაქი-ნინოწმინდის მაჟორიტარი დეპუტატი ენზელ მკოიანის ძმა და შვილი.

ინციდენტიდან რამდენიმე დღეში ენზელ მკოიანს მხარდაჭერა გამოუცხადა⁶ პარლამენტის თავმჯდომარემ, ირაკლი კობახიძემ და საპარლამენტო უმრავლესობის ლიდერმა არჩილ თალაკვაძემ.⁷ გამოძიების დასრულებამდე ასეთი განცხადებების გაკეთება შესაძლოა აღქმული იქნას ძალადობის ნახალისებად და გამოძიებაზე ზეგავლენის მცდელობად, რაც უარყოფითად აისახება წინასაარჩევნო გარემოზე.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, ამ საქმეზე 3 ნოემბერს პოლიტიკური პარტია „ქართული ოცნების“ მხარდამჭერებს მარტუნ მკოიანს, ედუარდ მკოიანს, ვარაპეტ მკოიანს, არარატ ამბარიანსა და ანდრანიკ ვარსლიანს წარედგინათ ბრალდება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 126-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შესაძლო ჩადენისათვის, რაც ძალადობას გულისხმობს. მთლიანობაში სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიეცა 5 პირი. **ამ ინფორმაციიდან ჩანს, რომ იგნორირებულია ინციდენტში პოლიტიკური მოტივის არსებობა, რაც, ჩვენი აზრით, არასწორია.**

21 ნოემბერს **ონში** გრიგოლ ვაშაძის შტაბის ხელმძღვანელს, ნოდარ ბურდილაძეს ცივი იარაღით ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება მიაყენეს. „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ წარმომადგენლის ნიკა მელიას განცხადებით, „ქართული ოცნების“ ორმა აქტივისტმა ბურდილაძეს სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენა, რასაც კონფლიქტი და მისი ცივი იარაღით მძიმე დაზიანება მოჰყვა.⁸ შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, გამოძიებამ დაადგინა, რომ არაფხიზელ მდგომარეობაში მყოფი მოქალაქე - ვახა ისაკაძე გვიან ღამით ქუჩაში ხმაურობდა, რა დროსაც ასევე არაფხიზელ მდგომარეობაში მყოფი პოლიტიკური პარტია „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ ქალაქ ონის რაიონული ორგანიზაციის თავმჯდომარე ნოდარ ბურდილაძე იქვე მდებარე საკუთარი საცხოვრებელი სახლიდან ქუჩაში გავიდა, ვახა ისაკაძეს მოუწოდა ხმაური შეწყვიტა და ქუჩა დაეტოვებინა. აღნიშნული მოტივით მათ შორის სიტყვიერი დაპირისპირება მოხდა, რა დროსაც ვახა ისაკაძემ ნოდარ ბურდილაძეს დანით სხეულზე დაზიანება მიაყენა. სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიეცა ერთი პირი. ამასთან, იმის გათვალისწინებით, რომ ფაქტს შეესწრო დაცვის პოლიციის თანამშრომელი, საქმე გამოსაძიებლად გადაეცა საქართველოს პროკურატურას, ხოლო დაცვის პოლიციის თანამშრომელს შეუჩერდა უფლებამოსილება.

2.2. ზენოლა

პირველი ტურის შემდეგ პოლიტიკური ნიშნით სავარაუდო ზენოლის ფაქტები, ასევე, გახშირდა. ზენოლაში ძირითადად იმ ადამიანებს ადანაშაულებდნენ, რომლებსაც რაიმე კავშირი ჰქონდა საბიუჯეტო ორგანიზაციებთან. შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, სავარაუდო ზენოლის/მუქარის 38 ფაქტი იქნა შესწავლილი, რომელთაგან 33 არ დადასტურდა. დანარჩენ შემთხვევებზე კი გამოძიება ან გრძელდება და გადაცემულია პროკურატურისთვის. ამ ინფორმაციიდან ჩანს, რომ ზენოლა/მუქარის გამო არც ერთი ადამიანი არ მიცემულა პასუხისგებაში. მიუხედავად ამისა, ჩვენ მიმოვიხილავთ ყველა იმ შემთხვევას, რომლებიც სარწმუნოდ ჩავთვალეთ.

ერთ-ერთი მედიაორგანიზაციის ინფორმაციით, **გარდაბანში** ზურაბიშვილის შტაბის კოორდინატორი ელბრუს აბასოვი მოსახლეობას პურზე დაფიცებას სთხოვდა იმის დასტურად, რომ თავად და მათი ოჯახის წევრებიც ნამდვილად სალომე ზურაბიშვილს მისცემენ ხმას,

6 <https://civil.ge/ka/archives/263558>

7 ქართული ოცნების ლიდერები ახალქალაქის ინციდენტის და ენმ-ის „პროვოკაციების“ შესახებ, civil.ge, 2.11.2018, <https://civil.ge/ka/archives/263558>

8 მელიას თქმით, ონში მათი შტაბის უფროსი “ოცნების” აქტივისტებმა დაჭრეს, მერი – უარყოფს, netgazeti.ge, 22.11.2018, <http://netgazeti.ge/news/323337>

ადგილობრივი მუსლიმური ტრადიციით პურზე დაფიცება ყურანზე დაფიცების ტოლფასია. სოფელ ნაზარლოს ორი მცხოვრები საჯაროდ აცხადებს, რომ ამ პროცესში მერის მოადგილეს მონაწილეობდა.⁹

თბილისში არჩევნების პირველი ტურის შემდეგ მერიის დასუფთავების სამსახურის თანამშრომელი მარინა ხმოიანი სამსახურიდან გაათავისუფლეს, რისი მიზეზიც მისი თქმით, ის არის, რომ მას „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მხარდამჭერად მიიჩნევდნენ. ხმოიანი ასევე საუბრობს მის საარჩევნო აგიტაციაში იძულებით ჩართვაზე, რაც გამოიხატებოდა ოჯახის წევრის პირადი ნომრების შეგროვებაში.¹⁰

გურჯაანის მუნიციპალიტეტის სოფელ ვეჯინის საბავშვო ბაგა-ბაღის მენეჯერი თამარ სიბაშვილი სამსახურიდან გაათავისუფლეს. იგი ამ ფაქტს პოლიტიკური მოტივით ხსნის და რამდენიმე არგუმენტს ასახელებს, ერთ-ერთი უკავშირდება არჩევნების წინა დღეს ერთ-ერთ მედიასაშუალებაში გავრცელებულ ფარულ აუდიოჩანაწერს, რომელშიც, სავარაუდოდ, სოფლის რწმუნებული წინასაარჩევნოდ გამართულ დახურულ შეკრებაზე საბიუჯეტო ორგანიზაციების თანამშრომლებს ავალებს ხმა მისცენ სალომე ზურაბიშვილს. თამარ სიბაშვილი ამბობდა, რომ ამ შეხვედრას ისიც ესწრებოდა და ფარული ჩანაწერის მოპოვება-გავრცელების შესახებ ინფორმაციის ფლობას აბრალებდნენ. ასევე, მისი თქმით, არჩევნების პირველი ტურის წინ მას და სხვა მენეჯერებსაც დავალებული ჰქონდათ ემუშავათ როგორც ბაღის თანამშრომლებთან, ისე ბავშვების მშობლებთან მმართველი გუნდის მიერ მხარდაჭერილი კანდიდატის, სალომე ზურაბიშვილის, სასარგებლოდ. სიბაშვილი ამბობდა, რომ არჩევნებიდან ორი დღის შემდეგ ის ბაღების გაერთიანების ხელმძღვანელმა დაიბარა და მოსთხოვა თანამდებობიდან წასვლის შესახებ განცხადება დაეწერა, უარის თქმის შემდეგ კი, 7 ნოემბერს, გაათავისუფლა. გაათავისუფლების ოფიციალური მიზეზი სამსახურეობრივი მოვალეობის არაჯეროვანი შესრულებაა, რომელიც შიდა ინსპექტირების საფუძველზე გამოვლინდა.¹¹

12 ნოემბერს **თბილისში** ბაგა-ბაღების მართვის სააგენტომ ექვსი საბავშვო ბაღის დირექტორი გაათავისუფლა,¹² მათგან ერთ-ერთი 169-ე ბაღის ყოფილი დირექტორი ფიქრია ჩხაიძე მიიჩნევდა, რომ ის პოლიტიკური ნიშნით იყო გაათავისუფლებული, რადგან მისგან წინასაარჩევნო პროცესში აქტიურ ჩართვას მოითხოვდნენ, რასაც ის არ აკეთებდა.¹³

ამ შემთხვევებში იკვეთება არჩევნების წინ პოლიტიკურ აგიტაციაში ჩართვის სავარაუდო იძულება ზემდგომების მიერ, ხოლო როდესაც ეს მიზანი არ იქნა მიღწეული, გამოყენებული იქნა ადმინისტრაციული რესურსი მათ გასათავისუფლებლად.

რეკომენდაცია

შინაგან საქმეთა სამინისტრომ ძალადობის ფაქტების გამოძიებისას მეტი უნდა იმუშაოს პოლიტიკური ნიშნის გამოკვეთის საკითხზე.

9 ვაჭრობა ადამიანების რელიგიური გრძნობებით - მუსლიმ მოსახლეობას აიძულებენ, პურზე დაიფიცონ, რომ ხმას ზურაბიშვილს მისცემენ, რუსთავი 2, 10.11.2018, <http://rustavi2.ge/ka/news/118450>

10 ოპოზიციის მხარდაჭერა - თბილისსა და რეგიონებში საჯარო მოხელეების პოლიტიკური ნიშნით გაათავისუფლება დაიწყო, rustavi2.ge, 8.11.2018, <http://rustavi2.ge/ka/news/118291>

11 სამსახურიდან გაათავისუფლება პოლიტიკური ელფერით, რადიო თავისუფლება, 13.11.2018, <https://goo.gl/vFvUZC>

12 109-ე, 131-ე, 111-ე, 169-ე, 145-ე და 50-ე ბაღის დირექტორები

13 ბაღის დირექტორის თქმით, სამსახურიდან პოლიტიკური ნიშნით დაითხოვეს – სააგენტო აღნიშნულს უარყოფს, netgazeti.ge, 13.11.2018, <http://netgazeti.ge/news/319145/>

2.3. ყალბი პირადობის მოწმობების შესაძლო დაზიანება

20 ნოემბერს „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციისა და „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოების“ მიერ გავრცელდა განცხადება, რომლის მიხედვითაც სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოში დასაქმებულმა ერთ-ერთმა თანამშრომელმა ამ ორგანიზაციებს მიაწოდა ინფორმაცია, სააგენტოს მიერ სავარაუდოდ ყალბი პირადობის მოწმობების დამზადების შესახებ. მისი თქმით, ყალბი პირადობის მოწმობები საპრეზიდენტო არჩევნების მეორე ტურის სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ გასაყალბებლად იბეჭდება და ამ პროცესს სააგენტოს მაღალი თანამდებობის პირები ხელმძღვანელობენ.

წყაროს ინფორმაციით ერთ ადამიანზე უნდა დაბეჭდილიყო ხუთი პირადობის მოწმობა, რომლებშიც სხვადასხვა სახელი, გვარი და პირადი ნომერი მიეთითებოდა, ხოლო ფოტო ამ ერთი პირის იქნებოდა. ამ პირის მონაცემები აისახებოდა რამდენიმე საარჩევნო უბნის საარჩევნო სიაში და შესაბამისად, შესაძლებელი იქნებოდა ერთ ადამიანს სხვადასხვა პირადობით რამდენიმე უბანზე მიეცა ხმა, რაც ე.წ. „კარუსელის“ პრინციპით ხმის მიცემას წარმოადგენს.

წყაროს არ აქვს ინფორმაცია, თუ რა მასშტაბის არის აღნიშნული გეგმა ან სულ რამდენი ყალბი პირადობის მოწმობის დამზადება იგეგმება. მისი თქმით, პირადობის მოწმობები სააგენტოს რამდენიმე ტერიტორიულ სამსახურში იბეჭდება. ასევე წყაროს განმარტებით, იმ რეგიონებში, სადაც ტერიტორიული სამსახურის ხელმძღვანელები არ არიან „სანდო“ პირები, ისინი მივლინებაში გაუშვებს, ხოლო მათ ადგილას „სანდო“ პირები მიავლინეს. წყაროს ინფორმაციით, ასეთ „არასანდო“ პირებად მიჩნეულნი იყვნენ სააგენტოს წალენჯიხის ტერიტორიული სამსახურის ხელმძღვანელი არკადი ფიფია და გარდაბნის ტერიტორიული სამსახურის ხელმძღვანელი ზურაბ ხვედელიძე. წალენჯიხაში ტერიტორიული სამსახურის ხელმძღვანელი მისი მივლინებაში ყოფნის განმავლობაში მანუჩარ ნაჭყებიაძე ჩაანაცვლა. მივლინებაში ყოფნა არკადი ფიფიამ ჩვენს წარმომადგენლებს დაუდასტურა. მოპოვებული ინფორმაციით, სავარაუდოდ ასევე, მივლინებაში იმყოფება ზურაბ ხვედელიძე, რომლის მოვალეობასაც გვანცა მენაფირე ასრულებს.

ამ ფაქტზე საქართველოს პროკურატურამ გამოძიება დაიწყო, რომლის ფარგლებშიც გამოიკითხნენ სადამკვირვებლო ორგანიზაციის ხელმძღვანელები. ამ ეტაპზე გამოძიება გრძელდება.

რეკომენდაცია

საქართველოს პროკურატურამ ჭეროვნად უნდა გამოიძიოს პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტების და არჩევნების სავარაუდო გაყალბების ფაქტი და საზოგადოების მიაწოდოს ინფორმაცია გამოძიების შედეგების შესახებ.

3. სამართლებრივი ადმინისტრაციული რესურსის საარჩევნო მიზნით გამოყენება

სამართლებრივი ადმინისტრაციული რესურსის საარჩევნო მიზნით გამოყენების კუთხით პირველი ტურის შემდეგ ერთი პრობლემური შემთხვევა გამოიკვეთა. ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ არ გაითვალისწინა სადამკვირვებლო ორგანიზაციებისა და პოლიტიკური პარტიების არაერთი მოწოდება და არჩევნების მეორე ტური სამუშაო დღეს, 28 ნოემბერს დანიშნა¹⁴.

14 საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის 2018 წლის 14 ნოემბრის # 351/2018 განკარგულება; ხელმისაწვდომია: <https://goo.gl/r9MLpQ>

მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებლობით არჩევნების სამუშაო დღეს ჩატარება დაშვებულია, რომელიც ასეთ შემთხვევაში უქმე დღედ ცხადდება, აღნიშნული გადაწყვეტილება მიუღებელი და არამიზანშენილია.

მოცემული გადაწყვეტილებით საარჩევნო ადმინისტრაციამ მხედველობაში არ მიიღო საზღვარგარეთ მყოფი საქართველოს მოქალაქეების ინტერესი და უფლება მონაწილეობა მიიღონ არჩევნებში, შეუქმნა რა მათ ხელოვნური ბარიერი არჩევნების სამუშაო დღეს დანიშვნით. მათ მიერვე შექმნილი პრობლემით გამოწვეული ზიანის შესამცირებლად ცესკომ საზღვარგარეთ შექმნილ უბნებზე ხმის მიცემის დრო 24 საათამდე გაახანგრძლივა.¹⁵ თუმცა, ნაკლებად სავარაუდოა ეს შეღავათი იყოს იმ ამომრჩევლებისთვის, რომლებიც მუშაობენ ან სწავლობენ და სხვა ქალაქში უნდა წავიდნენ ხმის მისაცემად.

გარდა ამისა, ჩვენი აზრით, ამ რეგულაციის მიღებით ცესკო გასცდა საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებს და საქართველოს „საარჩევნო კოდექსი“ დაარღვია, ვინაიდან კოდექსით ცალსახად არის განსაზღვრული, რომ საარჩევნო უბნები იხურება 20 საათზე. ამ წესიდან ერთადერთ გამონაკლისს წარმოადგენს ის შემთხვევა, როდესაც 20 საათისთვის უბანთან რიგში მდგომ ამომრჩევლებს უფლება ეძლევათ მონაწილეობა მიიღონ არჩევნებში. სხვა გამონაკლისი კანონმდებლობით დაშვებული არ არის.

ცესკოს დადგენილება საზღვარგარეთ ვენჭისყრის პროცესის 24:00 საათამდე გახანგრძლივების თაობაზე, სასამართლოში გაასაჩივრა „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ და „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოებამ“. დავის განხილვისას ცესკომ „საარჩევნო კოდექსის“ ის ნორმა¹⁶ მოიყვანა არგუმენტად, რომელიც ცესკოს გამონაკლის შემთხვევაში, თუ შეუძლებელი გახდა ამ კანონით დადგენილი გარკვეული მოთხოვნების შესრულება/ვადების დაცვა, უფლებამოსილებას აძლევს დადგენილებით განსაზღვროს ჩასატარებელი არჩევნების/გასამართი ვენჭისყრის საარჩევნო ღონისძიებები და ვადები. თუმცა, განხილვის ეტაპზე ვერ წარმოადგინა არგუმენტაცია, თუ რატომ იყო „შეუძლებელი“, მოცემულ ვითარებაში „ამ კანონით დადგენილი გარკვეული მოთხოვნების შესრულება/ვადების დაცვა“. აღნიშნული, ნაწილის მტკიცების საჭიროება არც სასამართლომ ჩათვალა აუცილებლად, შესაბამისად გაიზიარა ცესკოს პოზიცია და სარჩელი არ დააკმაყოფილა.

ცესკოს მიერ, არჩევნების დღის სამუშაო დღეს დანიშვნით, უცხოეთში მყოფი მოქალაქეების გარდა, დიდი ალბათობით, პრობლემა შეექმნებათ ასევე იმ ამომრჩევლებს, რომლებიც შიდა მიგრაციის გამო თავისი რეგისტრაციის ადგილას არ იმყოფებიან და ერთ დღეში ვერ მოახერხებენ ხმის მისაცემად წასვლას და უკან დაბრუნებას.

სამუშაო დღეს არჩევნების დანიშვნასთან დაკავშირებით ამავე პრობლემაზე საუბრობდნენ¹⁷ ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლები. აქვე უნდა ითქვას, რომ პირველი ტურის შედეგების მიხედვით, საზღვარგარეთ შექმნილ უბნებზე ხმების უმეტესობა მიიღო ოპოზიციის საპრეზიდენტო კანდიდატმა.

ჩვენი აზრით, ცესკოს არ დაუსახელებია საკმარისად დამატებელი არგუმენტი, რაც გაამართლებდა არჩევნების სამუშაო დღეს დანიშვნას. გაუგებარია, რა საჭიროება არსებობდა, რომ არჩევნები 28 ნოემბერს გამართულიყო.

15 საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისიის 2018 წლის 14 ნოემბრის # 53/2018 განკარგულება; ხელმისაწვდომია: <https://goo.gl/8qLFTw>

16 საარჩევნო კოდექსის მე-14 მუხლის 1-ლი ნაწილის „გ“ პუნქტი

17 „ცესკო-მ მიიღო არა სამართლებრივი, არამედ პოლიტიკური მიზანშეწონილობიდან გამომდინარე გადაწყვეტილება“, news.ge, 2018; ხელმისაწვდომია: <https://goo.gl/LmHtcB>

ამასთანავე, ცესკოს მიერ მეორე ტურის თარიღის გამოცხადებამდე, ეს თარიღი გააუღერა¹⁸ თბილისის მერმა, ვახა ვალაძემ. მანამდე არჩევნების მეორე ტურის თარიღად 28 ნოემბერი დაანონსდა¹⁹ ორი გამომსვლელის მიერ თელავში, მოძრაობა „მე ვიცავ თავისუფლებას“ მიერ გამართულ შეხვედრაზე. აღნიშნული ფაქტები შესაძლოა იმაზე მიუთითებდეს, რომ მმართველი პარტია და მისი მხარდამჭერები ცესკოს მიერ გადაწყვეტილების ოფიციალურად მიღებამდე ფლობდნენ არჩევნების თარიღის შესახებ ინფორმაციას. აღნიშნული ფაქტები საზოგადოების გარკვეულ ნაწილში აჩენს ეჭვებსა და სპეკულაციებს ცესკოს წევრების პოლიტიკური მიკერძოებულობის შესახებ, რაც უარყოფითად აისახება საარჩევნო ადმინისტრაციის რეპუტაციაზე.

რეკომენდაცია

ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ გადაწყვეტილებები უნდა მიიღოს ამომრჩევლის ინტერესებიდან გამომდინარე მაშინ, როდესაც ამის საშუალებას კანონი აძლევს.

4. ინსტიტუციური ადმინისტრაციული ჩასუნსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის წინ ჩვენ ვსაუბრობდით, რომ საბიუჯეტო ორგანიზაციების თანამშრომლებს აიძულებდნენ სალომე ზურაბიშვილის მხარდამჭერი სიების შედგენას და საარჩევნო აკტივიაში ჩართვას. მსგავსი ტენდენცია პირველი ტურის შემდეგაც გამოვლინდა.

ზუგდიდის ორ საბავშვო ბაღში (ინფორმატორის ვინაობის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად, კონკრეტულ ბაღებს ვერ ვასახელებთ) დასაქმებულ პირებს ადმინისტრაცია სთხოვდა სალომე ზურაბიშვილის მხარდამჭერთა სიების მიტანას. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ინგირის თემის, სოფელ **ოირემეს** ბაღის აღმზრდელს გამგემ დაავალა ბიულეტენში ზურაბიშვილის სპეციალური გეომეტრიული ფიგურით შემოხაზვა.

მარნეულის მე-4 საბავშვო ბაღის თანამშრომლებს სთხოვდნენ, რომ ხმა ზურაბიშვილისთვის მიეცათ, რასაც ადასტურებს ბაღის ერთ-ერთი თანამშრომელი, ის ყვება თუ როგორ აუხსნა თავის გამგეს, რომ ის თელავშია რეგისტრირებული და იქ უნდა მისცეს ხმა.²⁰

ინსტიტუციური ადმინისტრაციული რესურსის გამოყენების კიდევ ერთი შემთხვევა აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის „ფეისბუქ“ გვერდის მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა. უწყების ოფიციალურ „ფეისბუქ“ გვერდზე 2018 წლის 21 ნოემბერს განთავსდა პრეზიდენტობის კანდიდატ სალომე ზურაბიშვილის წინასაარჩევნო კამპანიის შემცველი მასალა,²¹ სადაც მთავრობა „დევნილ თანამემამულეებს“ სალომე ზურაბიშვილის მხარდაჭერისკენ და „ნაციონალური მოძრაობის“ წინააღმდეგ ხმის მიცემისკენ მოუწოდებდა. გარდა ამისა, იგივე შინაარსის მასალა მოქალაქეებმა მთავრობის ოფიციალური იმეილის მეშვეობითაც მიიღეს.

18 „ვახა ვალაძემ ცესკოს დაასწრო არჩევნების თარიღის გამოცხადება“, რადიო თავისუფლება, 2018; ხელმისაწვდომია: <https://goo.gl/YvMNt3>

19 „ზურაბიშვილის მხარდამჭერებმა არჩევნების თარიღი გამოცხადებამდე 3 დღით ადრე დაასახელეს“ [ვიდეო], netgazeti, 2018; ხელმისაწვდომია: <https://goo.gl/3E98M2>

20 საჯარო მოხელეების მანტაჟი და დაშინება - არჩევნების მეორე ტურის მოახლოებასთან ერთად მარნეულში ვითარება რთულდება, 16.11.2018, <http://rustavi2.ge/ka/news/118967>

21 აფხაზეთის ა/რ მთავრობის ოფიციალური ფეისბუქ გვერდი; ხელმისაწვდომია: <https://goo.gl/U8vNYw>

ეს შემთხვევა წინააღმდეგობაში მოდის საარჩევნო კოდექსთან²², რომელიც სახელმწიფო დანებს უკუთვლის საარჩევნო ტექნიკური საშუალებების სააგიტაციო მიზნით გამოყენებას კრძალავს. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ ეს ფაქტი ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში გაასაჩივრა და საქმე განხილვაშია.

რეკომენდაცია

საბიუჯეტო ორგანიზაციის ხელმძღვანელებმა თავი უნდა შეიკავონ მათზე დაქვემდებარებული საჯარო მოხელეების წინასაარჩევნო აგიტაციაში უკანონო ჩაბმისგან და პატივი სცენ მათ შრომით უფლებებს. ასევე, თანამშრომელთა აგიტაციაში ჩაბმით არ შეაფერხონ მუნიციპალური ორგანოების ფუნქციონირება.

5. ფინანსური ადმინისტრაციული ჩასუნსების საარჩევნო მიზნით გამოყენება

ფინანსური ადმინისტრაციული რესურსი ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი რესურსია წინასაარჩევნოდ სერიოზული უპირატესობის მოსაპოვებლად. საქართველოს „საარჩევნო კოდექსი“ კრძალავს მხოლოდ არჩევნებამდე 60 დღის განმავლობაში საბიუჯეტო პროგრამების დაფინანსების ზრდას და ახალი პროგრამების წამოწყებას. აქ იგულისხმება ის, რომ აღნიშნულ პერიოდში არ უნდა მოხდეს კანონში ამ სახის ცვლილებების შეტანა, თუმცა წინასწარ დაგეგმილი პროგრამის განხორციელებას კანონი არ კრძალავს. სწორედ ამიტომ ხელისუფლებას, როგორც წესი, უადვილდება ხოლმე ამ რეგულაციის გვერდის ავლა, თუნდაც იმით, რომ ბიუჯეტში ცვლილებებს წინასწარ დაგეგმავს და კონკრეტულ პროგრამებს წინასაარჩევნოდ უპრობლემოდ განახორციელებს. ეს არის მიზეზი იმისა, რომ ამ საკითხის შესწავლისას ჩვენ არამარტო კანონის დარღვევაზე ვამახვილებთ ყურადღებას, არამედ ვაანალიზებთ იმ საბიუჯეტო პროგრამებსაც, რომლებიც კანონის დაცვით არის ინიცირებული და განხორციელებული, თუმცა არჩევნების შედეგებზე სერიოზული გავლენა შეიძლება ჰქონდეს.

ამ შემთხვევებში ჩვენ ვსაუბრობთ ხოლმე სახელმწიფო სახსრების საარჩევნოდ მოტივირებულ ხარჯვაზე, ანუ სიტუაციაზე, როდესაც არჩევნებამდე რამდენიმე თვით ადრე ისეთი საბიუჯეტო პროგრამების ინიცირება ხდება, რომლებიც ძირითადად ამომრჩევლის გულის მოსაგებად არის გამიზნული და შეიძლება არ შეესაბამებოდეს ქვეყნის გრძელვადიან ინტერესებს. ამასთანავე, არსებობს განსაკუთრებული სოციალური დატვირთვის მქონე გარკვეული სახელმწიფო პროგრამები, რომლებიც ითვალისწინებს მოსახლეობის ფართო ფენებისთვის თვალსაჩინო სოციალური სიკეთის პირდაპირ გადაცემას. ამის მაგალითი შეიძლება იყოს სოციალური დახმარებებისა და სხვა სახის შეღავათების გაზრდა.

ჯანსაღი და კონკურენტული საარჩევნო გარემოსთვის ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ ასეთი პროგრამების ინიცირება არ მოხდეს არჩევნებამდე მცირე ხნით ადრე, რადგან ამით სახელისუფლო კანდიდატი/პარტია სერიოზულ უპირატესობას მიიღებს.

საანგარიშო პერიოდში არ დაფიქსირებულა ცენტრალური ან ადგილობრივ ბიუჯეტის ცვლილება, რომლითაც დაირღვეოდა „საარჩევნო კოდექსის“ ზემოთ აღნიშნული რეგულაცია.

რაც შეეხება საარჩევნოდ მოტივირებულ ხარჯებს, საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის შემდგომი პერიოდი ამ კუთხით გამორჩეული იყო. პირველი ტურის შემდეგ თითქმის ყოველდღე ვისმენდით „ქართული ოცნების“ ლიდერების დაპირებებს ახალი მრავალმილიონიანი სოციალური ხასიათის პროექტების შესახებ. ეს ტენდენცია, თავისი არსით, ინტენსივობითა

22 საარჩევნო კოდექსის 48-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „გ“ პუნქტი

და სამიზნე აუდიტორიით ცხადად ატარებს საარჩევნო მოტივირებული საბიუჯეტო ხარჯვის ხასიათს, რაც სწორედ საარჩევნოდ ფინანსური ადმინისტრაციული რესურსის გამოყენებას წარმოადგენს. სახელმწიფომ უნდა შეიმუშავოს სოციალური პოლიტიკა, რომელიც არა მხოლოდ წინასაარჩევნო პერიოდში გაზრდის სოციალური დახმარებების ოდენობას, არამედ ხელს შეუწყობს სოციალური დაცვის სტაბილური სისტემის ჩამოყალიბებას. ჯანსაღი და კონკურენტული საარჩევნო გარემოსთვის ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ ასეთი საბიუჯეტო პროგრამების ინიცირება არ მოხდეს არჩევნებამდე მცირე ხნით ადრე, რადგან ამით სახელისუფლო კანდიდატი სერიოზულ უპირატესობას იღებს.

საარჩევნოდ მოტივირებული სახელმწიფო ხარჯებისა და პროგრამებიდან აღსანიშნავია მთელი ქვეყნის მასშტაბით ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილი 900-მდე ოჯახისთვის ბინების დაკანონება, სხვადასხვა ჯგუფისთვის სოციალური დახმარებების ან ხელფასების ზრდა, ერთჯერადი სოციალური დახმარებების გაცემა და სხვა.

5.1. დევნილი ოჯახისთვის სასოფიანო ფართის დაკანონება

საქართველოს მთავრობამ 9 ნოემბერს გამოსცა განკარგულება, რომლითაც დევნილის სტატუსის მქონე პირებს, სულ 889 ოჯახს საცხოვრებელი ფართები დაუკანონა.²³ განკარგულება შეეხო ქვეყნის მასშტაბით მრავალ ქალაქს, მათ შორისაა გორი (455 ბინა), თბილისი (149 ბინა), მარნეული (54) და ა.შ. დევნილთა დიდი ნაწილი ამ ბინებს ფაქტობრივად უკვე წლებია რაც ფლობდა, განკარგულების შედეგად კი ის მათ უსასყიდლოდ საკუთრებაში გადაეცა.

5.2. სხვა შემთხვევები

საარჩევნოდ მოტივირებული სახელმწიფო პროგრამების ტენდენციას სათავე დაუდო პრემიერმინისტრმა, რომელმაც 2 ნოემბერს განაცხადა, რომ 140 000 სოციალურად დაუცველ ბავშვს 10 ლარიდან 50 ლარამდე გაეზრდებათ დახმარება,²⁴ რაც ჯამში დამატებით 70 მილიონ ლარამდე საბიუჯეტო ხარჯს გულისხმობს.

იმავე დღეს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრი, დავით სერგეენკო ამომრჩეველს მთავრობის დადგენილების მიღებას დაპირდა,²⁵ რომლის თანახმადაც თუკი ადამიანი დაინცებს მუშაობას, მას ერთი წლის მანძილზე შეუნარჩუნდება ფულადი სოციალური დახმარება, ხოლო შემდეგი წლის განმავლობაში შეუნარჩუნდება არაფულადი პრივილეგიები. მისი თქმით, შესაბამის დადგენილებას მთავრობა უახლოეს მომავალში მიიღებს.

სერგეენკომ, ასევე, განაცხადა, რომ სამინისტრო დევნილი ოჯახების განსახლების მიზნით მენაშენებისგან 400 ბინას შეისყიდის.²⁶ მისი ინფორმაციით, ამ ეტაპზე სამინისტრო საცხოვრებელ ფართებს თბილისში, რუსთავეში, მარნეულში, ხაშურში, ბათუმსა და ქუთაისში შეისყიდის და პრიორიტეტი თბილისს მიენიჭება.

23 საქართველოს მთავრობის 2018 წლის 9 ნოემბრის N2170 განკარგულება, http://gov.ge/files/495_68794_384644_2170.pdf

24 სოციალურად დაუცველი ბავშვები ხუთჯერ მეტ დახმარებას მიიღებენ - ბახტაძე, liberali.ge, 2.11.2018, <https://goo.gl/wTdgfn>

25 სერგეენკო: სოციალურად დაუცველებს მუშაობის დანების შემთხვევაში დახმარება არ შეუწყდებათ, ipress.ge, 2.11.2018, <https://goo.gl/hP2C1M>

26 დევნილი ოჯახების განსახლების მიზნით, მენაშენებისგან 400 ბინას შეისყიდის, interpressnews.ge, 5.11.2018, <https://goo.gl/Ybpzz6>

4 ნოემბერს დმანისის და წალკის მაჟორიტარმა დეპუტატმა, კახაბერ ოქრიაშვილმა განაცხადა,²⁷ რომ მან პარლამენტს „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ კანონში ცვლილებების ინიციატივით მიმართა.²⁸ კანონპროექტი ითვალისწინებს დასახლებისთვის, შესაბამისი კრიტერიუმების დაკმაყოფილების გარეშე, მაღალმთიანის სტატუსი მინიჭების შესაძლებლობას, რასაც ბიუჯეტიდან დამატებითი ხარჯების გამოყოფა შეიძლება მოყვას.

8 ნოემბერს თავდაცვის მინისტრმა ლევან იზორიამ განაცხადა, რომ 2020 წლამდე 728 სამხედრო მოსამსახურეს გადაეცემა ბინა. იზორია სამხედრო მოსამსახურეების სახელფასო უზრუნველყოფასაც შეეხო და აღნიშნა, რომ სამხედრო მოსამსახურეების სახელფასო უზრუნველყოფის მატება გაგრძელდება 2020 წლამდე.²⁹

სამხედრო მოსამსახურეებისთვის ხელფასების გაზრდის შესახებ ინფორმაცია კიდევ უფრო დააკონკრეტა პრემიერმინისტრმა ბახტაძემ, მისი განმარტებით 2019-2020 წლებში 7 526 სამხედრო მოსამსახურეს ხელფასი წოდების მიხედვით გაეზრდება, მან ასევე დაამატა, რომ 2019 წლიდან თანამდებობრივი სარგო 250 ლარით გაეზრდებათ შინაგან საქმეთა სამინისტროს სასამართლო პოლიციის მესამღვრეებსა და სანაპირო დაცვის ხომალდების მომსახურე პერსონალსაც. ასევე, პირველი იანვრიდან იგეგმება ხელფასის ზრდა სხვა დანაყოფებისთვისაც, მათ შორის სპეციალური დაცვის სამსახურის თანამშრომლებისთვისაც.³⁰

12 ნოემბერს კვლავ მამუკა ბახტაძემ წარმოადგინა ინიციატივა, რომელიც 75 000-ზე მეტი მნიშვნელოვნად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის პირისთვის დახმარების 100-დან 120 ლარამდე გაზრდას ითვალისწინებს.³¹

12 ნოემბერს პარლამენტის ბიუროზე დარეგისტრირდა მორიგი კანონპროექტი, რომელიც „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანას ითვალისწინებს, მისი ინიციატორები არიან პარლამენტის წევრები: გია ჟორჟოლიანი, ბექა ნაცვლიშვილი, კობა ნარჩემაშვილი, მირიან ნიკლაური, გედევან ფოფხაძე, ერეკლე ტრიპოლსკი, რუსლან პოლოსიანი, ირაკლი აბუსერიძე, ბაზა პაპუაშვილი. ცვლილების მიზანია კანონით გათვალისწინებული შეღავათებით მოსარგებლე წრის გაფართოვება და მისი გავრცელება ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების ადმინისტრაციულ და ტექნიკურ პერსონალზეც. კანონპროექტი გავლენას მოახდენს ბიუჯეტის ხარჯით ნაწილზე, რის შედეგადაც საჭირო გახდება დამატებით წელიწადში დაახლოებით 5.000.000 ლარის გამოყოფა.³²

ჩვენმა გრძელვადიანმა დამკვირვებლებმაც მოგვანოდეს ინფორმაცია ფინანსური ადმინისტრაციული რესურსების შესაძლო გამოყენების შესახებ, ცხადია ეს შემთხვევები გაცილებით ნაკლებ მასშტაბურია, თუმცა ამომრჩეველთა გარკვეულ ჯგუფზე შესაძლოა გავლენას ახდენდეს. **რუსთავში** დევნილთა კომპაქტური დასახლების ადგილებში „ქართული ოცნების“ კოორდინატორები იძულებით გადაადგილებულ პირებს სთავაზობენ იუსტიციის

27 კახა ოქრიაშვილი გამოდის ინიციატივით, რომლის მიხედვით, “მაღალმთიანის” სტატუსის გარეშე დარჩენილი სოფლები კანონით გათვალისწინებული შეღავათებით მაინც ისარგებლებენ, interpressnews.ge, 4.11.2018, <https://goo.gl/WNc9vQ>

28 კანონპროექტი : „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე <https://info.parliament.ge/#law-drafting/16653>

29 ლევან იზორია - ვალდებულება, რაც სამხედრო მოსამსახურეების ბინებით უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით სახელმწიფოს ჰქონდა აღებული, 2020 წელს სრულად დაკმაყოფილდება, interpressnews.ge, 8.11.2018, <https://goo.gl/HV22Ws>

30 ჯარისკაცებს, მესამღვრეებს, სანაპირო დაცვისა და სპეციალური დაცვის სამსახურის თანამშრომლებს ხელფასები გაეზრდებათ, interpressnews.ge, 8.11.2018, <https://goo.gl/kjPxM3>

31 მნიშვნელოვნად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე 75 000-ზე მეტი პირი 2019 წლიდან გაზრდილ სოციალურ პაკეტს მიიღებს, 1tv.ge, 12.11.2018, <https://goo.gl/fQx4Je>

32 კანონპროექტი „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე, <https://info.parliament.ge/#law-drafting/16670>

სახლში ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის სახელზე სოციალური დახმარების მოთხოვნით განცხადების დაწერას. ჩვენი წყაროს თქმით, კოორდინატორები მათ არწმუნებდნენ, რომ ისინი დახმარებას „ფულადი დახმარების გაცემის წესის დამტკიცების თაობაზე“ მინისტრის ბრძანების საფუძველზე მიიღებდნენ, სანაცვლოდ კი ხმა სალომე ზურაბიშვილისთვის უნდა მიეცათ.

ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში, **სოფელ ახალ აბასთუმანში** ზუგდიდის მერის წარმომადგენელი ზაზა ქადარია რამდენიმე ამომრჩეველს ხმის მიცემის სანაცვლოდ დაპირდა სოციალური დახმარების შესაძლო დანიშვნას.

რეკომენდაცია

ხელისუფლებამ თავი უნდა შეიკავოს არჩევნებამდე მცირე ხნით ადრე მასშტაბური სოციალური პროგრამების ინიცირებისგან, რათა ზიანი არ მიადგეს საარჩევნო სუბიექტებს შორის ჯანსაღ კონკურენციას.

IV. სანარჩევო კამპანიის ფინანსები

ანგარიშის მომზადებისას მეორე ტურის შემდეგ არც ერთი სუბიექტის დეკლარაცია გამოქვეყნებული არ იყო, რის გამოც ამ თავში მეორე ტურში გასული სუბიექტების მხოლოდ შემოწმებულების სახით მიღებულ იმ შემოსავლებს მიმოვიხილავთ, რომლებიც მათ მთელი კამპანიის პერიოდში, ანუ 1 აგვისტოდან 19 ნოემბრამდე მიიღეს. გარდა ამისა, ამავე თავში განხილულია ამომრჩევლის სავარაუდო მოსყიდვის ფაქტები და სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის რეაგირება სავარაუდო დარღვევებზე.

1. შემოწმება

1.1. ჯამური მაჩვენებლები

აღსანიშნავია, რომ ჩვენს შუალედურ ანგარიშში „2018 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების კამპანიის დაფინანსება“ „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მიერ წარდგენილი კანდიდატის, გრიგოლ ვაშაძის ფინანსები მიმოვიხილეთ არაფორმალურ გაერთიანებაში „ძალა ერთობაშია“ შემავალი პარტიების გათვალისწინებით.³³ იგივე მეთოდოლოგიას გამოვიყენებთ ამჯერადაც და გრიგოლ ვაშაძის შემოწმებულების დაანგარიშებისას დამატებული იქნება არჩევნების პირველ ტურში მონაწილე შემდეგი სუბიექტების შემოწმებულებები:

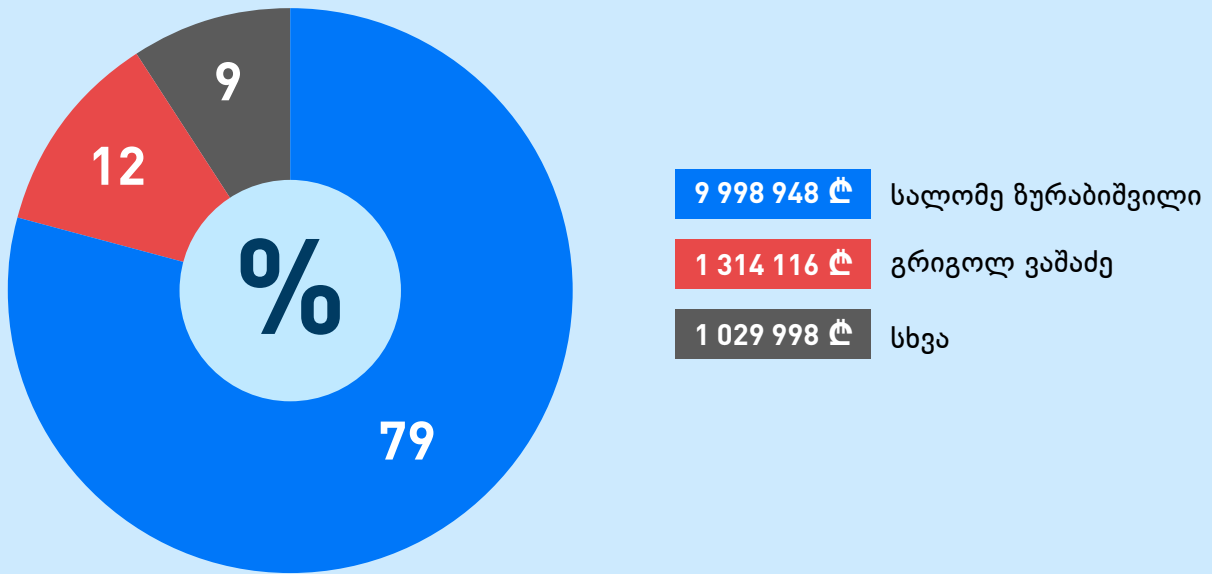
- #1 მიხეილ ანთაძე - „მოძრაობა სახელმწიფო ხალხისთვის“
- #13 ზვიად მესხაძე - მპკ „საქართველოს ქრისტიან - კონსერვატიული პარტია“
- #22 ზვიად ბაღდავაძე - პ/გ „სამოქალაქო პლატფორმა - ახალი საქართველო“
- #27 ზვიად იაშვილი - პ/გ „ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია“ (ედპ).

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ პირველი ტურის შემდეგ მნიშვნელოვანი რაოდენობის შემოწმებულებები მიიღო „ქართულმა ოცნებამ“ მიუხედავად იმისა, რომ ეს პარტია არჩევნებში არ მონაწილეობდა. თუ პირველ ტურამდე „ქართულ ოცნებას“ სულ 10 220 ლარი ქონდა მოზიდული, 19 ნოემბრის მდგომარეობით, ის უკვე მესამე ადგილზეა 638 260 ლარით. სანამ პარტიის შემოსავლებისა და ხარჯების სრული დეკლარაცია არ გამოქვეყნდება რთული სათქმელია, თუ კონკრეტულად რაში იხარჯება ეს თანხა, თუმცა იქიდან გამომდინარე, რომ „ქართულ ოცნებას“ საპრეზიდენტო არჩევნებში დამოუკიდებელ კანდიდატ სალომე ზურაბიშვილისთვის აქვს მხარდაჭერა მოცხადებული და მის სასარგებლოდ სრული მასშტაბითაა მობილიზებული პარტიის რესურსები, ამ ანგარიშის მიზნებისთვის „ქართული ოცნების“ მიერ მიღებულ შემოწმებულებას მივიჩნევთ სალომე ზურაბიშვილის მიერ მიღებულად და ერთად განვიხილავთ მას.

გემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, საანგარიშო პერიოდში შემოწმებულებები შემდეგნაირადაა გადანაწილებული: **სუბიექტებმა ჯამში მიიღეს 11 343 062 ლარის ოდენობის შემოწმებულება, მათგან 8 998 948 ლარი (79.3%) მიიღო სალომე ზურაბიშვილმა, ხოლო 1 243 366 ლარი (11.6%) გრიგოლ ვაშაძემ.**

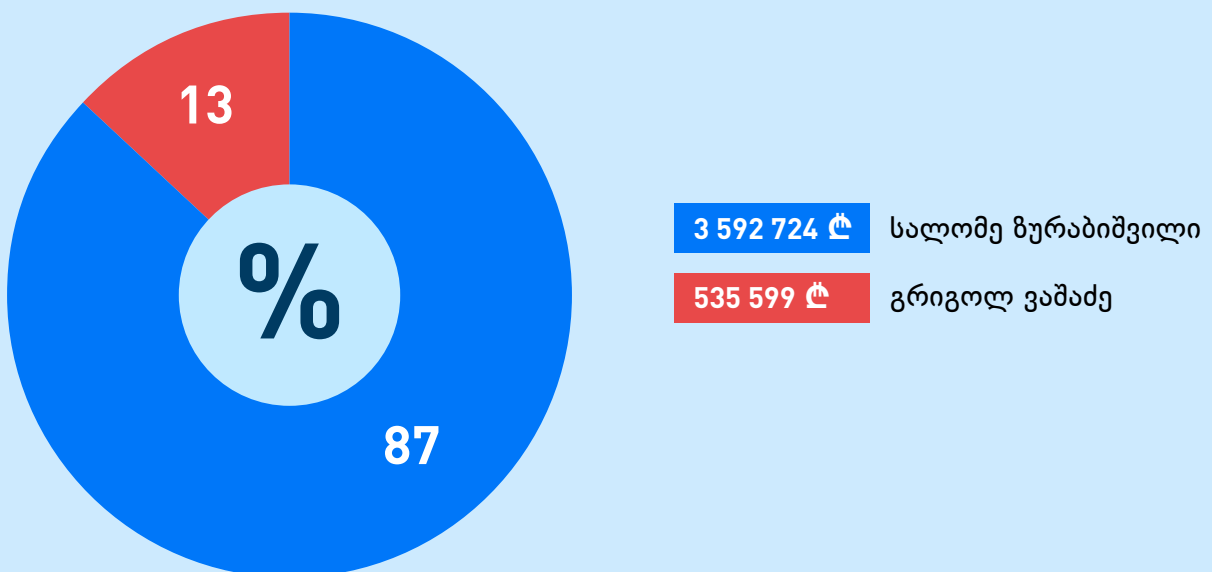
33 2018 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების კამპანიის დაფინანსება, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, 2018, <https://goo.gl/d5kPx7>, გვ. 7

დიაგრამა N 1. სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსიწრულოები (1.08-19.11)

საინტერესოა ასევე პირველი ტურის შემდეგ სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსიწრულოების დანაწილება, 28 ოქტომბრიდან 19 ნოემბრის ჩათვლით სიბიექტებმა ჯამში 4 128 323 ლარის ოდენობის შემოსიწრულება მიიღეს. აქედან 3 592 724 ლარი (87%) მიიღო სალომე ზურაბიშვილმა, ხოლო 535 599 ლარი (13%) გრიგოლ ვაშაძემ.

დიაგრამა N 2. სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსიწრულოა აწჩვწების პიწვილი ტურის შაბღვ (28.10-19.11)

1.2. ერთრიგად ჩამდინიე პატიის შემოწინააღი

საანგარიშო პერიოდში სალომე ზურაბიშვილის 631 შემომწირველიდან 160 პირი იყო ისეთი, რომლებმაც წინა წლებში სხვა პარტიასაც შესწირეს თანხა. მათგან 139 ფიზიკური პირი „ქართული ოცნების“ ყოფილი შემომწირველია, რომლებმაც ზურაბიშვილს ჯამში 1 780 900 ლარი შესწირეს, რაც მთლიანი შემომწირულების 22%-ია. გასულ წლებში იგივე პირებს „ქართული ოცნებისთვის“ ჯამში დაახლოებით 5 871 088 ლარი აქვთ შეწირული. ასევე, ზურაბიშვილის 16 შემომწირველს 2012 წელს „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობისთვის“ აქვს თანხები გაღებული ჯამში 802 000 ლარის ოდენობით.

1.3. საზოგადოებრივი მოძრაობების შემოწინააღი სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ

საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის შემდეგ გამოჩნდა რამდენიმე არაფორმალური საზოგადოებრივი მოძრაობა, რომლებმაც სხვადასხვა საჯარო პოლიტიკური ღონისძიება გამართეს. მათ შორისაა „მე ვიცავ თავისუფლებას“, „არა მიშას, არა ნაცებს“, „არა ნაციზმს“ და სხვა. ამ ორგანიზაციების ღონისძიებები მნიშვნელოვანია საარჩევნო კანონმდებლობის თვალსაზრისითაც, ვინაიდან ამ ჯგუფების ქმედებები ამკარად შეიცავს ერთი საპრეზიდენტო კანდიდატის სასარგებლო და მეორის საწინააღმდეგო აგიტაციას და ამისთვის სავარაუდოდ იხარჯება გარკვეული თანხები. ეს ქმედებები კი შესაძლოა წარმოადგენდეს სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ გაღებულ შემომწირულებას, რომელთა იდენტიფიცირებასა და აღრიცხვაზე ზედამხედველობა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა უნდა განიოს.

საზოგადოებრივი მოძრაობა „მე ვიცავ თავისუფლებას“ მოსახლეობასთან შეხვედრებს მთელი ქვეყნის მასშტაბით მართავდა,³⁴ რომლის მიზანი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ საწინააღმდეგო აგიტაცია და სალომე ზურაბიშვილის მხარდაჭერა იყო.³⁵ ორგანიზაციამ, ასევე, გახსნა ოფისები რეგიონებში. იგივე მოძრაობამ 7 ნოემბერს რუსთაველის გამზირსა და რუსთაველის თეატრში მოაწყო სააგიტაციო შეხვედრა.

რამდენიმე ოფისი გახსნა საზოგადოებრივმა მოძრაობამ „არა მიშას, არა ნაცებს“.³⁶ კიდევ ერთ მოძრაობას „არა ნაციზმს“ დაგეგმილი აქვს არჩევნების დღეს იმ ამომრჩევლის თბილისიდან რეგიონში ტრანსპორტირების უზრუნველყოფა, ვინც ამას თავად ვერ ახერხებს. ამ მოძრაობის წარმომადგენლის განცხადებით, მიზანი ხელისუფლებაში „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ დაბრუნების ხელშეშლაა.³⁷ ამ მოძრაობას თბილისში რუსთაველის გამზირზე გახსნილი აქვს ოფისი.³⁸

ჩამოთვლილი საზოგადოებრივი მოძრაობების აქტივობებიდან ცხადია, რომ ისინი საპრეზიდენტო კანდიდატ სალომე ზურაბიშვილს უჭერენ მხარს და ამისთვის მატერიალურ სახსრებსაც ხარჯავენ, რაც ქართული კანონმდებლობით საარჩევნო შემომწირულებას წარმოადგენს, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ის უნდა იყოს კანონის შესაბამისად დეკლარირებული, არ უნდა აჭარბებდეს დაწესებულ ზღვრებს, შემომწირველი არ უნდა იყოს არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი (ა(ა)იპ) ან უცხო ქვეყნის მოქალაქე და ა.შ.

34 მოძრაობა „მე ვიცავ თავისუფლებას“ 11 ნოემბრიდან აქციებს რეგიონებში გამართავს, 1tv.ge, 7.11.2018, <https://goo.gl/A1tuof>,

35 დავითმადარაძე-სალომე ზურაბიშვილს პრეზიდენტად მოსახლეობა გაიყვანს და ის ანგარიშვალდებული საკუთარი მშობელი ხალხის წინაშე იქნება, 1tv.ge, 7.11.2018, <https://goo.gl/9YUR3B>

36 მოძრაობამ „არა მიშას, არა ნაცებს“ ქუთაისში ორი ოფისი გახსნა, 1tv.ge, 12.11.2018, <https://1tv.ge/video/modzraobam-ara-mishas-ara-nacebs-qutaisshi-ori-ofisi-gakhsna/>

37 სახალხო მოძრაობა „არა ნაციზმს“ ამომრჩევლის რეგიონებში ტრანსპორტირებას უზრუნველყოფს, liberali.ge, 13.11.2018, <https://goo.gl/89bbg1>

38 კონსპირაციული შტაბი სალომე ზურაბიშვილისთვის - საიდუმლო ოფისში მყოფი პირები “რუსთავი2”-ის გამოჩენამ პანიკაში ჩააგდო, rustavi2.ge, 13.11.2018, <https://goo.gl/ZzDtjw>

1.4. სალომე ზურაბიშვილის ჩაქაჩა „ქართული ოცნება“ „ფეისბუქ“ გვერდზე

გარდა იმისა რომ „ქართული ოცნება“ სალომე ზურაბიშვილის სიტყვიერ მხარდაჭერას გამოხატავდა, ნოემბერში ამ პარტიის ოფიციალურ „ფეისბუქ“ გვერდზე გამოჩნდა სალომე ზურაბიშვილის სააგიტაციო დასპონსორებული რეკლამები,³⁹ რაც „ქართული ოცნების“ მხრიდან სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ გადებულ შემოწირულებად უნდა ჩაითვალოს, იმ შემთხვევაშიც კი თუ თანხა სალომე ზურაბიშვილის საარჩევნო ფონდიდანაა გადახდილი. ქართული კანონმდებლობა საარჩევნო სუბიექტს უკრძალავს პოლიტიკური პარტიისგან შემოწირულების მიღებას. ამ საკითხის შესწავლა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურშიც მიმდინარეობს.

1.5. „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“ სალომე ზურაბიშვილის მხარდასაჭერად

საზოგადოებრივი მოძრაობებისა და „ქართული ოცნების“ გარდა სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ და გრიგოლ ვაშაძის საწინააღმდეგოდ ფინანსურ რესურსს კიდევ ერთი პარტია - „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“ ხარჯავდა. ნოემბრის დასაწყისში ამ პარტიამ დაიწყო სააგიტაციო მასალის ბეჭდვა და გავრცელება, რომლის მთავარი მიზანი გრიგოლ ვაშაძის კანდიდატურის დისკრედიტირება და სალომე ზურაბიშვილის მხარდაჭერა იყო.⁴⁰ გარდა ამისა, „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსმა“ ბათუმსა⁴¹ და თბილისში⁴² გამართა ფართომასშტაბიანი სააგიტაციო შეხვედრები, რომლებიც იგივე მიზანს ისახავდნენ. შეხვედრებზე გამოყენებული იყო სცენა, მიკროფონები, სააგიტაციო პლაკატები და სხვა საშუალებები. პარტიამ, ასევე, უზრუნველყო მონაწილეთა ტრანპორტირება.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნული მიანიშნებს იმას, რომ „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსმა“ სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ დახარჯა ფინანსური და მატერიალური რესურსი, რაც უკანონო შემოწირულებად უნდა ჩაითვალოს იგივე მიზეზით რაც ზემოთ იქნა წარმოდგენილი - ერთ პარტიას/საარჩევნო სუბიექტს მეორისგან შემოწირულების მიღება კანონით ეკრძალება.

2. ამომრჩევლის მოსყიდვა

საპრეზიდენტო არჩევნების პირველი ტურის შემდეგ განსაკუთრებით თვალში საცემი გახდა ისეთი შემთხვევების ზრდა, სადაც შესაძლოა იკვეთებოდეს ამომრჩევლის მოსყიდვა. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ გრძელვადიანი დამკვირვებლების მეშვეობით ასეთი შემთხვევების შესახებ ინფორმაციას სხვადასხვა რეგიონიდან პერიოდულად იღებდა. განსაკუთრებით საგანგაშო იყო მთავრობის და ფონდი „ქართუს“ ერთობლივი ინიციატივა, რომელიც 600 000 მოქალაქისთვის ვალების დაფარვას გულისხმობს. ამომრჩევლის სავარაუდო მოსყიდვის შემთხვევები დეტალურად ქვემოთ არის აღწერილი.

2.1. ვალების ჩამოწმის ინიციატივა

19 ნოემბერს გამართულ ბრიფინგზე პრემიერმინისტრმა მამუკა ბახტაძემ განაცხადა, რომ ნახევარ მილიონზე მეტ მოქალაქეს ვალები ჩამოეწმება. პრემიერის თქმით, საუბარია 600 000 მოქალაქის ფინანსურ ვალდებულებებზე ბანკების, ონლაინ საკრედიტო ორგანიზაციების თუ სხვადასხვა ინსტიტუტის მიმართ, რომელიც ჯამში, დაახლოებით, მილიარდნახევარ ლარს შეადგენს. მისივე განცხადებით, ეს პროცესი დაიწყება 15 დეკემბერს და დასრულდება 31 დეკემბერს: „600 000 მოქალაქე და მათი ოჯახები 31 დეკემბრამდე გარანტირებულად ამოვა მოვალეთა რეესტრიდან და ვალების გარეშე შეხვდება ახალ წელს“. ფინანსთა მინისტრის,

39 იხილეთ რეკლამის განთავსების დამადასტურებელი „სქრინშოტი“, 14.11.2018, <https://goo.gl/zdE3fc>

40 <https://bit.ly/2TM383v>

41 <https://bit.ly/2ReJJ9M>

42 <https://bit.ly/2r3QvUq>

ივანე მაჭავარიანის განცხადებით ე.წ. „შავ სიაში“ მყოფი დაახლოებით 600 000 ადამიანის ვალს სრულად დაფარავს ფონდი „ქართუ“. ეს ეხება პირებს, რომლებმაც ერთი წლის განმავლობაში ვერ გადაიხადეს კრედიტი და მათ მიერ აღებული სესხის ძირი თანხა არ აღემატება 2 000 ლარს.⁴³

ხელისუფლების მიერ გაჟღერებული გადაწყვეტილება ამომრჩევლის მოსყიდვის ნიშნებს შეიცავს და მიმართულია მმართველი პარტიის მიერ მხარდაჭერილი კანდიდატის, სალომე ზურაბიშვილის სასარგებლოდ მეორე ტურში ამომრჩეველთა გულის მოგებისკენ. საქართველოს „სისხლის სამართლის კოდექსის“ თანახმად „საარჩევნო მიზნით, პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფულის, ფასიანი ქაღალდის (მათ შორის, ფინანსური ინსტრუმენტის), სხვა ქონების, ქონებრივი უფლების, მომსახურების ან სხვა რაიმე უპირატესობის შეთავაზება, დაპირება, გადაცემა ან განწევა, ან წინასწარი შეცნობით ასეთის მიღება, ანდა კანონით დადგენილი შეზღუდვებისათვის თავის არიდების მიზნით მოჩვენებითი, თვალთმაქცური ან სხვა გარიგების დადება – ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე ან ჯარიმით.“ **აღსანიშნავია, რომ მსგავსი მასშტაბის ამომრჩეველთა სავარაუდო მოსყიდვის ფაქტი საქართველოსთვის უპრეცედენტოა. აღნიშნული ინიციატივა თავისი მასშტაბებით უდავოდ მოახდენს გავლენას არჩევნების შედეგებზე.**

2.2. სხვა შემთხვევები

ჩვენმა რეგიონულმა დამკვირვებლებმა ამომრჩევლის შესაძლო მოსყიდვის სამი ფაქტი მოგვანოდეს. **რუსთავში** დევნილთა კომპაქტური დასახლების ადგილებში „ქართული ოცნების“ კოორდინატორები იძულებით გადაადგილებულ პირებს სთავაზობდნენ იუსტიციის სახლში ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის სახელზე სოციალური დახმარების მოთხოვნით განცხადების დაწერას. ჩვენი წყაროს თქმით, კოორდინატორები მათ არწმუნებენ, რომ ისინი დახმარებას „ფულადი დახმარების გაცემის წესის დამტკიცების თაობაზე“ მინისტრის ბრძანების საფუძველზე მიიღებენ, სანაცვლოდ კი ხმა სალომე ზურაბიშვილს უნდა მისცენ.

ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში, სოფელ ახალ **აბასთუმანში** ზუგდიდის მერის წარმომადგენელი ბაბა ქადარია რამდენიმე ამომრჩეველს ხმის მიცემის სანაცვლოდ დაპირდა სოციალური დახმარების შესაძლო დანიშვნას.

ზუგდიდში **მაცხოვრისკარის** უბანში ზურაბიშვილისთვის ხმის მიცემის პირობით მოსახლეობის ნაწილს 50-50 ლარი დაურიგეს.

რეკომენდაცია

საქართველოს პროკურატურამ მაქსიმალურად სწრაფად უნდა გამოიძიოს ამომრჩევლის სავარაუდო მოსყიდვის შემთხვევები.

3. ფინანსების გამჭვირვალობა და მასზე ზედამხედველობა

ქართული კანონმდებლობით პოლიტიკური დაფინანსების კანონიერებასა და გამჭვირვალობაზე მონიტორინგის მანდატი სწორედ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს აქვს მინიჭებული. იგი ახორციელებს მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების ფინანსური საქმიანობის მონიტორინგს საქართველოს ორგანული კანონით „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“ და

43 არჩევნების მეორე ტურამდე რამდენიმე დღით ადრე მთავრობა 600 000 ადამიანს საბანკო დავალიანებას უნულებს, on.ge, 19.11.2018, <https://goo.gl/aHz76N>

„მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით დადგენილი კომპეტენციის ფარგლებში.

1 აგვისტოდან 19 ნოემბრის ჩათვლით თითოეულმა საარჩევნო სუბიექტებმა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს უკვე ექვსი დეკლარაცია წარუდგინა, რომლებიც გამოქვეყნებულია ამ უწყების ვებგვერდზე. მიუხედავად ამისა, ბოლო დეკლარაცია მხოლოდ 28 ოქტომბრამდე არსებულ პერიოდს მოიცავს და პირველი ტურის შემდგომი დეკლარაციები ჯერ არ გამოქვეყნებულა. პირველი ტურის მსგავსად, მნიშვნელოვან პრობლემად რჩება საარჩევნო სუბიექტების ანგარიშგებების სრულყოფილად შევსება. დეკლარაციების აბსოლუტური უმრავლესობა არასრულად და არაერთგვაროვნად არის შევსებული. ანგარიშგებების ბევრ ველში სავალდებულო ინფორმაცია საერთოდ არ არის მითითებული. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ საარჩევნო სუბიექტებმა კარგად არ იციან თუ როგორ უნდა შეივსოს დეკლარაციები და რა ინფორმაცია რა ფორმით უნდა იყოს მითითებული, ან კიდევ შეგნებულად არ ავსებენ სწორად.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურიც უკვე წლებია ვერ ახერხებს ამ პრობლემის აღმოფხვრას. განსაკუთრებულად რთული მდგომარეობა არის ხარჯებზე ზედამხედველობის კუთხით. აუდიტის სამსახურის წარმომადგენლებს არაერთხელ აღუნიშნავთ, რომ მათ ამისთვის საკმარისი რესურსი არ გააჩნიათ.

გარდა ამისა, პირველი ტურის მსგავსად, არაეფექტურია ამ უწყების რეაგირება საარჩევნო სუბიექტების მიერ საეჭვო გარემოებებში მიღებული შემოწირულების შესწავლის მხრივაც. გადამოწმების პროცესი დიდხანს იწელება და საბოლოოდ შედეგიც არ არის ხოლმე დამაკმაყოფილებელი. 20 ნოემბერს აუდიტის სამსახურმა გამართა შეხვედრა სადამკვირვებლო ორგანიზაციებთან, რომელზეც აღინიშნა, რომ ყველა შესაძლო დარღვევის ფაქტის შესწავლა მიმდინარეობს, მაგრამ ჯერ-ჯერობით არც ერთი საქმის შესწავლა არ არის დასრულებული.

რეკომენდაცია

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა მაქსიმალურად მოკლე ვადებში უნდა დაასრულოს სავარაუდოდ უკანონო შემოწირულებებისა და პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების დარღვევის სხვა ფაქტების შესწავლა.

პირველი ტურის მსგავსად, გამონვევად კვლავ რჩება სოციალური ქსელებში, ძირითადად „ფეისბუქში“, გავრცელებული სხვადასხვა ტიპის დაფინანსებული პოლიტიკური შინაარსის საინფორმაციო მასალა, რომლის დამკვეთიც არ არის საჯარო. აღნიშნული ინფორმაცია ვრცელდებოდა ტექსტის, ვიდეოს ან ფოტოს ფორმით და გააჩნია გამოკვეთილი პოლიტიკური ხასიათი. იგი, როგორც წესი, ემსახურება ამა თუ იმ პოლიტიკური კანდიდატის თუ საჯარო პირის ანტირეკლამას. ცხადია, რომ საქმე გვაქვს პოლიტიკური მიზნით დახარჯულ აღურიცხავ თანხასთან, რომელიც შესაძლოა ემსახურებოდეს კანონმდებლობით დაწესებული შეზღუდვების გვერდის ავლას. მიუხედავად ამისა, სახელმწიფო აუდიტის სამსახური ვერ ახერხებს ასეთი ტიპის რეკლამის დამკვეთის შესახებ ინფორმაციის მიღებას „ფეისბუქის“ მიერ ინფორმაციის გაცემაზე უარის გამო.

V. რეკომენდაციები

- შინაგან საქმეთა სამინისტრომ ძალადობის ფაქტების გამოძიებისას მეტი უნდა იმუშაოს პოლიტიკური ნიშნის გამოკვეთის საკითხზე;
- საქართველოს პროკურატურამ ჯეროვნად უნდა გამოიძიოს პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტების და არჩევნების სავარაუდო გაყალბების ფაქტი და საზოგადოების მიანოდოს ინფორმაცია გამოძიების შედეგების შესახებ;
- ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ გადანყვეტილებები უნდა მიიღოს ამომრჩევლის ინტერესებიდან გამომდინარე მაშინ, როდესაც ამის საშუალებას კანონი აძლევს;
- საბიუჯეტო ორგანიზაციის ხელმძღვანელებმა თავი უნდა შეიკავონ მათზე დაქვემდებარებული საჯარო მოხელეების წინასაარჩევნო აგიტაციაში უკანონო ჩაბმისგან და პატივი სცენ მათ შრომით უფლებებს. ასევე, თანამშრომელთა აგიტაციაში ჩაბმით არ შეაფერხონ მუნიციპალური ორგანოების ფუნქციონირება;
- ხელისუფლებამ თავი უნდა შეიკავოს არჩევნებამდე მცირე ხნით ადრე მასშტაბური სოციალური პროგრამების ინიცირებისგან, რათა ზიანი არ მიაღგეს საარჩევნო სუბიექტებს შორის ჯანსაღ კონკურენციას;
- საქართველოს პროკურატურამ მაქსიმალურად სწრაფად უნდა გამოიძიოს ამომრჩევლის სავარაუდო მოსყიდვის შემთხვევები;
- სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა მაქსიმალურად მოკლე ვადებში უნდა დაასრულოს სავარაუდოდ უკანონო შემოწირულებებისა და პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების დარღვევის სხვა ფაქტების შესწავლა.